

Ogólnopolska Konferencja Naukowa
„Problemy i perspektywy kultury współczesnej”

Abstrakty

Ogólnopolska Konferencja Naukowa
„Problemy i perspektywy kultury współczesnej”

Abstrakty

Redakcja:
Ewelina Chodźko
Aleksandra Surma

Kraków 2020

Ogólnopolska Konferencja Naukowa
„Problemy i perspektywy kultury współczesnej”

Kraków, 27 lutego 2020 r.

Abstrakty

Redakcja:

Ewelina Chodźko

Aleksandra Surma

Skład i łamanie:

Magdalena Śliwa

Projekt okładki:

Marcin Szklarczyk

© Copyright by Fundacja na rzecz promocji nauki i rozwoju TYGIEL

ISBN 978-83-66261-45-7

Wydawca:

Fundacja na rzecz promocji nauki i rozwoju TYGIEL

ul. Głowackiego 35/348

20-060 Lublin

www.fundacja-tygiel.pl

Komitet Naukowy:

dr hab. Grażyna Gajewska, prof. UAM

prof. zw. dr hab. Monika Kostera

dr hab. Adam Pomieciński, prof. UAM

dr Bogusława Bodzioch-Bryła

dr Alicja Głutkowska-Polniak

dr Marta Juza

dr Maciej Kijko

Komitet Organizacyjny:

Ewelina Chodźko

Daria Ciszewska

Alicja Danielewska

Joanna Jędrzejewska

Kamil Maciąg

Monika Maciąg

Aleksandra Surma

Marcin Szklarczyk

Magdalena Śliwa

Organizator

Fundacja
TYGIEL

Patroni Honorowi:

Wydawnictwo
TYGIEL

**NARODOWE
CENTRUM
KULTURY**

www.nzb.pl

Nowoczesne
Zarządzanie
Biznesem

10^{lat}

Patroni Medialni:

FORUM
AKADEMICKIE

 **TV
Student**

Spis treści:

Wystąpienie Gościa Honorowego

Zarządzanie w czasach socjologicznego Interregnum 11

Wystąpienia uczestników

From ancient to the future – afrofuturyzm
jako teoria krytyczna czy nowoczesny rasizm? 15

Główne nurty współczesnego neopogaństwa 16

Historie z kanonu baśniowego braci Grimm
we współczesnych serialach telewizyjnych 17

Kultura współczesna i wyzwanie antropocenu 19

Wpływ procesów kulturowych na kształtującą się przyszłość kultury
dźwięku oraz formę współczesnego dzieła muzycznego na przykładzie
twórczości własnej z lat 2010-2020 20

Indeks autorów 22

**Wystąpienie
Gościa Honorowego**

Zarządzanie w czasach socjologicznego Interregnum

prof. zw. dr hab. Monika Kostera, Katedra Kultury Współczesnej, Instytut Kultury, Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

Wielu ekonomistów i socjologów jest zdania, że żyjemy w czasach rozpadu struktur i instytucji społecznych. Zygmunt Bauman określał tę epokę przy pomocy metafory interregnum, zapożyczonej od Antonia Gramsciego. Jest to okres pomiędzy działającymi systemami społeczno-ekonomicznymi, gdy stare struktury nie spełniają już swego zadania, a nowe jeszcze się nie wykrystalizowały. Jest to czas bardzo trudny na wszystkich poziomach życia społecznego, także dla uczestników i kierujących organizacjami. Struktury umożliwiające współdziałanie ulegają coraz dalej posuniętej erozji. Czy istnieje idea i praktyka organizacyjna, która może pomóc przetrwać ten czas, a może wręcz dać nadzieję na przyszłość niepolegającą na katastrofie i zapaści społecznej? Nie zobowiązuję się, by na to pytanie odpowiedzieć, ale podzielę się wiedzą taką, jaką posiadam, pochodzącą z badań i refleksji własnych oraz innych autorów i autorek.

Wystąpienia uczestników

From ancient to the future – afrofuturyzm jako teoria krytyczna czy nowoczesny rasizm?

Sebastian Urbaniak, *wernyhorys@gmail.com*, Uniwersytet Szczeciński, Szkoła Doktorska, ul. Mickiewicza 16, 70-383 Szczecin, Instytut Nowych Mediów i Literatury, Instytut Filozofii, www.usz.edu.pl

Współczesna kultura murzyńska – od free jazzu, przez avant-pop, aż po rap – czerpie swą siłę z głębi wspólnotowej przeszłości, która ukonstytuowała tożsamość Afroamerykanów w Nowym Świecie. Afrofuturyzm stanowi bezprecedensową próbą obrony własnej (pre)historii poprzez jej futurystyczną (re)inkarnację. To tylko na pozór starożytna treść podana w arcynowoczesny sposób ku uciesze białych hipsterów, jak chce się czasami widzieć sztukę prekursorów afrofuturyzmu, takich jak Sun Ra, Art Ensemble of Chicago czy Funkadelic. Dzisiaj o jej żywotności świadczy przede wszystkim popularność hip-hopowych artystów w rodzaju Sa Ra czy Kendricka Lamara. W gruncie rzeczy jest to jednak filozofia, która zrywa z dominującym od stuleci monocentryzmem „białej mitologii”, a jednocześnie alternatywna artystyczna narracja, która proponuje emancypację poprzez uczestnictwo w czarnej kulturze. Nie ogranicza się tylko do muzyki, ale jej wpływy widoczne są również w literaturze oraz sztuce. Moim celem jest rozsupłanie wiązanki wątków, które składają się na afrofuturyzm jako quasi-społeczną filozofię o teoriokrytycznym zabarwieniu. Afrofuturyści wychodzą od z gruntu Dänikenowskiego przekonania o kosmicznym pochodzeniu czarnej cywilizacji, o zapoznanym egipskim rodowodzie większości technologicznych nowinek, by głosić futurystyczną ewangelię emancypacji Afroamerykanów poprzez kulturę. Chciałbym również zapytać: czy to już jest rasizm? Czy to raczej swoista „ucieczka do przodu” przed pułapkami zwierciadlanego rasizmu, w jakie wpadli ideolodzy ruchu Black Panther Party of Self-Defense? Wszystkie te pytania są jak najbardziej aktualne w świecie, w którym polityka multikulturalizmu przeżywa głęboki kryzys, a nacjonalistyczna retoryka daje o sobie znać poprzez rosnącą popularność mitu o turbosłowianach.

Główne nurty współczesnego neopogaństwa

Paweł Bielawski, *pj.bielawski@gmail.com*, Uniwersytet Jagielloński, Instytut Religioznawstwa, <https://religioznawstwo.uj.edu.pl>

Erozja chrześcijaństwa w Europie spowodowała próżnię duchową. W dobie nowoczesnego państwa świeckiego (lub „neutralnego światopoglądowo”) jednak ludzie nadal odczuwają głód sacrum. Za dowód uznać można zjawisko „neopogaństwa”.

Termin „pogaństwo” pochodzi z języka łacińskiego – słowo „paganus” oznacza „wieśniak”. Używane było przez chrześcijan, jako termin pejoratywny, odnoszący się do mieszkańców terenów wiejskich, którzy ciągle hołdowali dawnym wierzeniom. Termin „neopogaństwo” odnosi się do nurtu religijno-światopoglądowego, który zaczął pojawiać się już w XVIII wieku. Jest to termin ogólny, odnoszący się do współczesnych ruchów religijnych, które odwołują się do przedchrześcijańskiej religijności europejskiej. Mimo bardzo dużego wewnętrznego zróżnicowania, można wymienić pewne cechy wspólne wszystkich (lub większości) nurtów neopogaństwa: romantyczna wizja przeszłości, negatywna postawa wobec współczesnej cywilizacji, niechęć wobec chrześcijaństwa. Praktycznie wszystkie nurty oceniają krytycznie religie uniwersalistyczne (tyczy się to chrześcijaństwa w szczególności), jako mające negatywny wpływ na społeczeństwa. Ruchy neopogańskie mogą przybrać formę stricte religijną lub formę quasi-religijnego ruchu politycznego, mogą być również zaliczane do New Age, jak i również znajdować się poza nim („neopogaństwo rekonstrukcjonistyczne”).

Celem wystąpienia jest zaprezentowanie głównych nurtów współczesnego neopogaństwa: celtyckiego druidyzmu, skandynawsko-germańskiego Asatru, słowiańskiego rodzimowierstwa i wicca.

Historie z kanonu baśniowego braci Grimm we współczesnych serialach telewizyjnych

Beata Fijołek-Soska, *beata.fijolek@poczta.umcs.lublin.pl*, doktorantka w Katedrze Ontologii i Epistemologii, Wydział Filozofii i Socjologii, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, *www.umcs.pl*

Obserwując zagraniczne produkcje (serialowe czy nawet kinowe) odnieść można wrażenie, że statystycznie raz na pięć lat pojawia się film, animacja, czy serial telewizyjny nawiązujący do znanych i lubianych bohaterów z baśni. Ciekawym zaganieniem jest odpowiedź na pytanie, jak współcześnie są przedstawiane postaci z kanonu baśniowego braci Grimm. W związku z powyższym, moim zamiarem jest dokonanie analizy tych motywów i historii, które zostały opowiedziane na nowo w formule dwóch seriali telewizyjnych: *Once Upon a Time* (2011-2018) oraz *Tell Me a Story* (2018-).

Fabula odcinków serialu *Tell Me a Story* (2018-) ma postać dość luźnej wariacji na temat sześciu baśni, które należą do kanonu baśniowego braci Grimm. Widz poznaje historie postaci, dobrze znanych mu z opowieści na dobranoc, jednakże zostają oni umieszczeni w czasach współczesnych. W dużym uproszczeniu można stwierdzić, iż postaci te są „wykreowane” na bazie baśniowych archetypów, ale scenarzyści postanowili zaadaptować ich historie do współczesnych realiów, problemów oraz zagrożeń. Dostrzec tutaj można zmianę sposobu reinterpretacji baśni w stosunku do wyprodukowanego wcześniej serialu *Once Upon a Time* (2011-2018); gdzie postaci baśniowe w wyniku klątwy zostały „wyrwane” ze swoich opowieści. W tym przypadku Widz doświadcza podwójnej perspektywy: poznaje baśniowych bohaterów w baśniowej scenerii na chwilę po „I żyli długo i szczęśliwie”, a także te same postaci w ich alternatywnej, obciążonej klątwą rzeczywistości – mieszkańców współczesnego, małego amerykańskiego miasteczka Storybrooke.

Analizując powyższe historie, zamierzam również odpowiedzieć na takie pytania jak: Czy można w tych współczesnych wariacjach doszukiwać się prawd, które

były przekazywane z pokolenia na pokolenie? Czy taka forma reinterpretacji opowieści jest tylko sposobem na dostarczenie rozrywki, a odwołanie się do znanych historii staje się tylko chwytem marketingowym? Czy wyżej wspomniane historie opowiedziane we współczesnej scenerii poruszają kwestie, które są bliskie współczesnemu widzowi?

Kultura współczesna i wyzwanie antropocenu

Maciej Kijko, quintus@amu.edu.pl, Instytut Kulturoznawstwa, Wydział Antropologii i Kulturoznawstwa, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań, www.kulturoznawstwo.amu.edu.pl

W wielokulturowym świecie, poprzecinanym podziałami historycznymi, ekonomicznymi, politycznymi, trudno mówić o kulturze współczesnej en bloc. Tym samym także o wspólnych dla wszystkich problemach – każda ogólna perspektywa znajduje swoich oponentów i ujawnia ograniczenia. Do rangi problemu przekraczającego wszelkie partykularne kulturowe granice wyrasta jednak antropocen – świadomość, że jako gatunek nie żyjemy już w świecie niezależnym w swojej konstytucji od naszych działań, a przeciwnie staliśmy się czynnikiem kształtującym rzeczywistość. Czyniliśmy to dotychczas w sposób niekontrolowany i niuświadamiany. W obliczu zagrożeń z tego wynikających pojawiło się wyzwanie namysłu nad naciskiem wywieranym przez człowieka na środowisko życia jego samego i wszystkich stworzeń zamieszkujących świat. Polityczny, ekonomiczny, gospodarczy wymiar tego wyzwania nie podlega wątpliwości. Jednocześnie jednak, w oczywistości zagrożeń i koniecznych do podjęcia działań zaradczych, umyka uwadze problem kulturowego osadzenia kwestii. Choć wydaje się wyzwanie antropocenu przekraczać wszelkie granice kulturowe, w istocie mieści się w nich, wzmacnia podziały, czyni je jeszcze bardziej widocznymi. Antropocen ma swój wymiar historyczny w aspekcie geologicznym, ale też także – historyczne – przyczyny. Przyczyny wyrastające z kultury – ekonomia, polityka, gospodarka to przecież elementy kultury, pewne kulturowe praktyki. W związku z tym dyskusja nad antropoceniem nie ucieknie od rozważania jego dynamiki w takich właśnie – kulturowych – kategoriach. Najbardziej oczywiste (i słuszne) hasła ograniczenia emisji zanieczyszczeń etc. muszą się zderzyć z oporem wynikającym z historycznego kontekstu relacji międzykulturowych. Wyzwanie więc antropocenu obejmuje także uporanie się z tymi trudnościami i rozległą autorefleksję nad kształtem kulturowej wizji relacji ze światem przyrodniczym dotychczasowej i tej, która być może byłaby elementem zaradzenia zagrożeniom.

Wpływ procesów kulturowych na kształtującą się przyszłość kultury dźwięku oraz formę współczesnego dzieła muzycznego na przykładzie twórczości własnej z lat 2010-2020

Aleksandra J. Garbal, wojtek329@op.pl, Związek Kompozytorów Polskich, Warszawa

Tematem rozważań jest próba historycznego i analitycznego oraz autorskiego spojrzenia (z punktu widzenia kompozytora i instrumentalisty) na wybrane najnowsze dzieła muzyczne, a także procesy kulturowe, które miały wpływ na ukształtowanie formy i kultury dźwięku wybranych utworów. Przedmiotami badanymi są kompozycje solowe, kameralne, operowe i symfoniczne z lat 2010-2020 Aleksandry Joanny Garbal. Utwory te funkcjonują w aspekcie założenia pojęciowego „forma-materia”, będącego wyrazem logiki polegającej na ekonomicznej dyspozycji środkami wyrazu i są wypadkową współdziałania różnych czynników regulujących. Jako zaprojektowane tworzywa muzyczne w czasie, istniejące w postaci partytur oraz nagrań, powstały pod wpływem czynników zewnętrznych, jakimi są m.in. procesy historyczne i kulturowe. Wykonawcy dzieł muzycznych mieli wpływ na kulturę dźwięku i interpretację tekstu muzycznego. Ich osobowość oraz możliwości techniczne zadecydowały o wartości prezentacji wybranych kompozycji. Nie bez znaczenia bowiem jest wybór wykonawcy dzieła. „Encyklopedię smaku” współczesnej kultury muzycznej i sposobu wydobywania dźwięku utworzyły bogata ornamentyka, orkiestracja, dobór tekstów, programowość – bogactwo odczuć nastroju, ilustracja natury i postaci. Badania autorki dowiodły, iż rozwiązanie dysonansu lub wejście kompozytora w dysonans to obraz współczesnej sztuki i kultury. Twórca formuje zawsze swój obraz kulturowy świata, a wrażenia, jakie odbiera, nie są kompletne i uformowane, wymagają bowiem scalenia, ponieważ są tylko subiektywnym materiałem zespolonym w obraz muzyczny. Współczesny kompozytor, podobnie jak twórcy epok minionych, jest ucieleśnieniem wyobraźni i wolności. Dziełem dokumentuje wzorce lub subiektywne wizje współczesnego świata, współczesnej kultury. Jeśli jest zniewolony „modą” tkwi w dysonansie

tworząc pod dyktando. Natomiast wolność tkwiąca w dysonansie, którego warunkiem jest powiązanie *formositas*, *compositio* e *ornamentum* kieruje się ideą piękna w różnorodności. Współczesna kultura dźwięku jawi się jako niezwykle osobliwa. Zaprezentowane nagrania stanowią przykład pewnych wpływów multikulturowości w sztuce naszych czasów.

Indeks autorów:

Bielawski P.	16
Fijołek-Soska B.	17
Garbal A.J.	20
Kijko M.	19
Kostera M.	11
Urbaniak S.	15